

- коефіцієнт ліквідних активів – це коефіцієнт виміру ліквідності, який обчислюється шляхом додання до готівки та прирівняних до неї коштів міжбанківських активів за мінусом міжбанківських пасивів та позичок від центрального банку.

- коефіцієнт співвідношення позик та депозитів: визначається сумою всіх активів з нормальним ризиком, поділені на основні депозити, термінові та ощадні депозити за винятком короткотермінових грошового ринку та довготермінових запозичень; це співвідношення характеризує здатність банку залучати депозити від суспільства для підтримки своїх кредитних операцій та його можливість давати в кредит ці депозити;

- коефіцієнт достатності капіталу: подає «реальний» капітал як відсоток загальних активів, зважених на ризик і показує межу захисту кредиторів та вкладників банку від непередбачених збитків, яких може зазнати банк у процесі своєї діяльності.

Існують також інші коефіцієнти, що використовуються в різних випадках, але їхнє використання може призвести до зменшення віддачі. Такими коефіцієнтами є:

- співвідношення дохідних активів до загальних активів: має показувати, наскільки продуктивно керівництво використовує активи;

- співвідношення резервів під збитки за позиками та загальних позик: характеризує якість банківського портфеля позик та покриття безнадійних боргів.

Кожний з цих коефіцієнтів може обчислюватися на базі окремого балансового звіту, оскільки кожний з них складається на окрему дату, що відповідає даті балансу.

Банки, що залучені до фінансування сезонного виробництва, можуть показувати сезонні зміни цих коефіцієнтів, тому для ізоляції тенденцій від сезонних розходжень необхідно проводити порівняння між такими установами за один і той самий місяць, за кілька років чи за середньорічними показниками. При цьому можуть бути внесені деякі зміни, наприклад, додавання довгострокового підпорядкованого боргу до капіталу при визначенні достатності капіталу.

УДК 330.83(477)

Тарас Ціх, аспірант

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ

Taras Tsikh

HISTORICAL ASPECT OF FINANCES DEVELOPMENT

Кожній суспільній системі і, відповідно, державі в цій системі притаманний певний фінансовий устрій. Відмінності між фінансами в окремих людських цивілізаціях зумовлені такими причинами:

- кожній суспільній системі відповідає власна класова структура суспільства;

- у кожній суспільно-економічній системі фінанси підпорядковані цілям і завданням держави;

- кожний новий суспільний лад породжує нову систему господарських відносин;

- якщо держава як орган управління вирішує завдання відтворення економічних відносин і продуктивних сил, то цим самим завданням слугують фінанси.

Як історична категорія фінанси з'явилися одночасно з виникненням держави при розшаруванні суспільства на класи. У докапіталістичних цивілізаціях більша частина потреб держави задовольнялася встановленням різного роду натуральних повинностей і зборів.

У XVIII ст., а саме в цей період формуються основні теоретичні уявлення про фінанси, вчення про фінанси представників класичної школи (А. Тюрго. Ф. Кене, В. Мірабо. А.Сміта, Д.Рікардо) можна звести до таких основних положень:

- держава потрібна, оскільки вона охороняє « природний порядок»;
- утримання уряду має бути ощадливим, оскільки витрати управління державою непродуктивні;
- держава не повинна порушувати «природний порядок», тобто право власності й конкуренції, встановленням обмежувального митного збору й монополій і не повинна втручатися в господарське життя країни;
- держава має дотримуватися основних принципів оподаткування: податки повинні платити всі відповідно до своїх доходів; податок не повинен бути довільним, а точно визначеним наперед; податок повинен стягуватися в слушний для платника час; стягування податків повинне бути дешевим.

З розкладом феодалізму і поступовим розвитком капіталістичної ринкової економіки все більшого значення стали набувати грошові доходи і витрати держав; частка натуральних зборів і повинностей різко зменшується.

На ранніх стадіях розвитку держави не існувало розмежувань між ресурсами держави і ресурсами її голови: монархи керували ресурсами держави як своїми власними. З виникненням державної скарбниці і повним відділенням її від власності монарха (XVI-XVII ст.) виникають поняття державних фінансів, державного бюджету, державного кредиту.

XVI-XVIII ст. – період первинного нагромадження капіталу і державні фінанси стають значним його важелем. У цей період державні позики й податки широко використовуються для створення перших капіталістичних підприємств. В умовах капіталізму, коли товарно-грошові відносини стають домінуючими, фінанси відображають економічні відносини у зв'язку з утворенням, розподілом і використанням фондів грошових засобів у процесі розподілу й перерозподілу національного доходу. Концентрація грошових засобів відбувається в державному бюджеті.

Для державних фінансів капіталістичних країн кінця XIX ст. характерним є те, що більше 2/3 державних видатків використовувались на військові цілі та на погашення державного боргу та відсотків по ньому. Значно зростають витрати на утримання державного апарату. Витрати країн на освіту та охорону здоров'я були незначними. Головними джерелами наповнення бюджету стають податки, насамперед непрямі.

Для XX ст. характерний стрімкий розвиток продуктивних сил, утворення монополістичних об'єднань, злиття держави з монополіями. Разом з тим , держава сприяє становленню та розвитку грошово-кредитної системи, інфраструктури ринкових відносин.

В умовах державно-монополістичного капіталізму, особливо під час другої світової війни, різко зростають державні витрати. Після другої світової війни в структурі державних витрат відбулися суттєві зміни. Демократизація суспільного життя в умовах розвинутої ринкової економіки призвела до того, що в деяких країнах Західної Європи(Норвегії , Швеції) витрати на соціальні потреби стали одними з головних. Зросли капітальні вкладення держави у вугільну, газову та інші галузі промисловості, на підтримку сільського господарства. У розвинутих країнах за рахунок державних засобів було створено атомну промисловість. Значно розширився державний сектор економіки. Разом з тим уряд надає підприємцям субсидії для капіталовкладень. Різко зростають витрати на НТП. Країни ЄС створюють міждержавні фонди грошових засобів для фінансування сільського господарства, подолання

безробіття, перепідготовку робочої сили, подолання диспропорцій у розвитку окремих регіонів цих країн.

Виникають нові державні витрати на охорону довкілля, надання субсидій і кредитів країнам, що розвиваються. Великі витрати призвели до підвищення податків, які є основним фінансовим способом мобілізації ресурсів до державного й місцевих бюджетів.

У XX ст. зросло значення прямих податків, зокрема прибуткового податку з фізичних осіб. Вперше його було застосовано у Великобританії в 1842р., а в більшості країн Західної Європи і США – у першій половині XX ст. Поруч з прибутковим податком із фізичних осіб великого значення набуває податок на прибуток корпорацій.

Разом з тим наприкінці XX ст. відбулося підвищення непрямих податків, насамперед за рахунок акцизних надходжень і податку на додану вартість. Частка податків у валовому національному продукті зросла на 30% у США і 50% у країнах Західної Європи.

Значного розвитку набули місцеві (регіональні) фінанси, позабюджетні спеціальні урядові фонди, фінанси державних підприємств. Іншою сферою фінансових відносин є фінанси приватних національних і транснаціональних корпорацій. За своєю організаційною структурою це акціонерні товариства. Акціонерна форма організації діяльності підприємств у країнах з розвинутою ринковою економікою набула широкого розвитку. Це пояснюється тим, що випуск акцій є однією з форм мобілізації капіталу. Вона дає змогу трансформувати грошові заощадження у виробничі інвестиції. Без акцій, облігацій, кредитів банків та інших елементів фінансового ринку корпорації повинні були б заходитися на самофінансування, а це різко обмежило б можливості їх економічного росту.

Таким чином, закономірності розвитку фінансів визначаються економічним ладом суспільства і функціями держави.

Використана література

1. Леоненко П.М., Юхименко П.І., Ільєнко А.А. Теорія фінансів: Навчальний посібник/ За загальною ред. О.Д.Василика. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 480 с.

УДК 658.1

Лілія Шалай, ст. гр. БФм–51

Науковий керівник – д.е.н., доцент Панухник О. В.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЗДІЙСНЕННЯ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ЗБАЛАНСОВАНОЇ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ

Liliia Shalai

IMPROVEMENT OF THE STRATEGY FORMATION FOR THE ENTERPRISE COMMERCIAL ACTIVITY BY USING THE BALANCED SCORECARD

Основою для удосконалення здійснення комерційної діяльності ТОВ «ОСП Корпорація “Ватра”» повинна стати збалансована система показників, яка може бути розглянута як універсальна система реалізації стратегії досліджуваного підприємства, що поєднує його стратегічну і операційну діяльність.

Збалансована система показників (ЗСП) виступатиме не тільки системою оцінки